

PETER DREHMANN'S

DE BEGELEIDER

Op weg naar de dood – een
roman over *suicide tourism*

ROMAN

OVER DIT BOEK

Zelfs de dood lijkt tegenwoordig maakbaar. Is een efficiënte zelfmoord, Zwitsers zindelijk uitgevoerd, het hoogst haalbare? Of is het een van de vele uitwassen van hysterische hygiëne waar de moderne mens zich aan onderwerpt?

Leo Zonderland, eigenaar van een reisagentschap, heeft zich gespecialiseerd in het begeleiden van *suicide tourists* naar Zürich. Daar is een stichting gevestigd die levensmoede mensen een uitweg aanbiedt in de vorm van 15 gram natrium-pentobarbital. De door de psychiatrie opgegeven mevrouw R., de impotente meneer M. en de arbeidsongeschikte mondhygiëniste mevrouw W. hebben alle drie een bindende afspraak in Zürich. Met doelmatige tact rijdt Leo Zonderland hen erheen. Maakt hij zich schuldig aan ordinaire broodwinning of schenkt hij zijn klanten eindelijk een overwinningsroes?

De Begeleider is een turbulente *road novel*, een onthutsende maar soms ook tedere vertelling, zwenkend tussen tragedie en komedie.

Peter Drehmanns

De begeleider

Roman

INHOUD

MEVROUW R.

- I
- II
- III
- IV
- V

DE BEGELEIDER VERDROOMT ZICH

MENEER M.

- I
- II
- III
- IV
- V

DE BEGELEIDER VERDROOMT ZICH NOGMAALS

MEVROUW W.

- I
- II
- III
- IV
- V

Voor M.L.L.

MEVROUW R.

But there is beauty in the darkest of things
And there's hope in the insane.

DECLAN DE BARRA op de cd *A Fire to Scare the Sun*

I

Zodra de dag begint bevindt zij zich in de wereld zoals een haas in het koplampschijnsel van een vrachtwagen: verstijfd, vertwijfeld. Ze blijft in bed liggen, foetusachtig opgerold. Minutenlang. Uiteindelijk begint ze haar voetzolen te krabben, net zo lang totdat ze beginnen te bloeden en zij het volste recht meent te hebben niet meer te kunnen lopen, dat wil zeggen: te blijven liggen en roerloos te wachten op het einde van de dag. Maar niet vandaag. Nee, vandaag dartelde ze rond als een lammetje. Een lammetje dat weet heeft van de slachtbank die haar wacht en desondanks, nee, juist daarom een en al levendigheid is.

Met deze veronderstellingen ging ik op weg. Met Gilettegladde kaken. En met een T-shirt waarop stond SATISFIED (en in kleine letters daaronder: BUT NOT FOR LONG).

Het rafelige gehuil van sirenes die door de storm uiteengereuten werden: dat was het geluid dat die ochtend domineerde. In een decor van ontwortelde bomen, geknakte lantaarnpalen, verbrijzelde dakpannen, haperende verkeerslichten en warrelende bladeren reed ik naar mevrouw R. Uitstel was onmogelijk. Mevrouw R. had immers een afspraak. Een afspraak die zij onder alle omstandigheden moest nakomen. Een bindende afspraak met de dood.

Op de stoep lagen omvergeblazen fietsen, een roestige horde voor de deur van het huis waar ik zijn moest. Lege blikjes ratelden rond mijn schoenen. Verdomde dramatisch allemaal.

Mevrouw R. zou er wel raad mee weten: uiteraard maakte deze gezellige puinhoop deel uit van de vastgelopen machinerie die haar leven nu eenmaal was. De radio had echter slechts melding gemaakt van een voorbijtrekkende storing. Allicht een realistischere benadering. Zo zag ik de meeste gebeurtenissen zelf meestal ook: een voorbijtrekkende storing.

Het geluid van de bel deed me aan de tandartspraktijk denken waar ik elk halfjaar mijn gebit laat nakijken. Daar klinkt de bel net zo stroperig en dreigend tegelijk – in de wachtkamer liggen de lifestylemagazines te glanzen, en één deur verder wacht het folterinstrumentarium.

O, bent u het. Haar lippen bolden op tot een glimlach. Zo stralend had ik haar nog nooit gezien, alsof de sproetenconfetti op het gezicht fosforesceerde. Ja, ik was het. De begeleider. De directeur van reisagentschap Zonderland & Zn. De tussenhandelaar. Je vervoert immers zwerfvuil, wrakhout. Afgekeurd materiaal breng je weg naar stichting Sententia te Z. in Z. Zoals mevrouw R., zesendertig jaar en voorgoed ontevreden. Ondanks haar genereuze décolleté en haar opengewerkte kousen. Ondanks het warme bloed dat onder haar amberkleurige huid kolkte. Ondanks dat vitaal vlammeende haar rond haar niet onknappe gezicht.

Nog altijd stond zij daar. Ontzet dan wel verrukt over de woestenij op straat. Geheel in overeenstemming in ieder geval met het snel bewogen meisje dat zij meende te zijn. De wind woelde in het rode haar, een obscene aanblik haast. Het leek haar te amuseren, te pijnigen, te belasteren. Kom, laat me binnen, ik ben niet de zoveelste inloopprofessional die je zijn zorgmoment komt opdringen, niet de zoveelste zielzorger die voor elke wond een pleister heeft en voor elke pleister een wond vindt. Ik ben de lijkenkoerier, de dodenbode, de vuilnisman, de deporteur, geen enkel etiket dekt helemaal de lading. Ongrijpbaar ben ik immers zolang ik mensen begeleid die nergens meer willen zijn behalve in een kist of een asbus.

Ineens begreep ik mijn vergissing. Het was niet dat ze niet wilde, het kwam doordat ze het niet kon. Hoewel de wind de jas tussen mijn benen joeg als een voorwaarts gericht vaandel en met alle macht naar binnen wilde, betoonde de voordeur zich onverzettelijk. Nu herinnerde ik het me weer: alles aan dit huis was scheef. De deuren en ramen konden slechts met de grootste moeite worden geopend. Dat was me bij het intakegesprek al opgevallen, hoe wonderwel dat huis harmonieerde met zijn bewoonster.

Met een ferme trap tegen het afgebladderde deurpaneel hief ik de hulpeloosheid van mevrouw R. op. Giechelend om zoveel machtsvertoon draaide ze zich om. Ik meende een vleugje zwavel in haar overdadig gedistribueerde parfum te bespeuren, of liep ik al te zeer op de zaken vooruit? Was het soms ook een vorm van hineininterpretieren, ja van wishful thinking, dat ik zojuist haar wenkbrauwen had gezien als rouwlinten gedrapeerd boven de grote ogen? Kom, kom, jongen, laat al die oeverloze associaties maar over aan de depressiedokters. Het enige wat jij moet doen is je klanten helpen een goed heenkomen te zoeken. Want dit is je taak: mensen een duwtje geven, zoals die Japanse spoorwegbeambten die tijdens het spitsuur met witte handschoenen reizigers in de metro proppen. Alleen zorg jij ervoor dat ze niet in een wagon verdwijnen maar eronder. Als het ware dan, ja, ja, als het ware.

Haar elegant gewelfde, met kanten maaswerk bespannen kuiten gingen mij voor. De bevallig schommelende kont erboven. Nee, een zekere behaagzucht is haar niet vreemd. Maar het is geen kruiperige behaagzucht, haar behaagzucht heeft juist een rechte rug, een krachtige en ietwat theatrale uitstraling.

Alle kapstokhaken waren bezet, overwoekerd door een wildernis van jassen, jakjes, vesten, bontmantels, bodywarmers, sjaals, hoeden en mutsen. Alsof hun eigenares haar hele leven bezig was geweest de kou op afstand te houden. Al dit verdedigingsstuig zou nu achterblijven, haast naakt stond mevrouw

R. op de drempel van de woonkamer, omhuld slechts door een zomerjurkje en stroken kippenvel rond de armen. Wilde ze me binnenlaten, me een kop koffie aanbieden, of had ze besloten een willekeurige greep te doen in die weelderige garderobe en mij spoorlags te volgen naar de laatste letter van het alfabet, naar Zwitserland, naar Zürich? Opnieuw stond ze daar maar te staan, angstaanjagend zwijgzaam, een manshoog vraagteken in de deurpost. Alsof er niets meer te zeggen viel nadat ze onlangs definitief had besloten een all-inarrangement te nemen. Enkel-tje Zwitserland, geheel verzorgd, inclusief de urn, ja.

Hoe praatziek was ze bij de vorige gelegenheden niet geweest! Volledig opengelegd had ze zichzelf, gretig en schaamteloos. Haar leven een *disaster movie*. Een wanhopige zoektocht naar een ziekte waarin ze paste, zoals een sleutel in een slot past. Ze wilde een stigma, een stigma dat door iedereen gezien werd en waarmee ze de show kon stelen. Jarenlang was zij onder doktersbehandeling geweest, had ze de divan aan flarden geprakkiseerd. Ook in zenuwinrichtingen had ze gelogeed. Een indrukwekkend aantal etiketten had men op haar geplakt en weer van haar afgekrabd: dissociatieve persoonlijkheidsstoornis, bipolaire depressie, borderline, interpretatieve paranoia, atypische depressie en andere toverwoorden uit de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, de bijbel van elke psycho-arts. Zelf was ze ervan overtuigd dat ze leed aan een posttraumatische depressie. In de amandelkern, daar ligt alle angst te rotten en te dampen! Verzaligd haast had ze het uitgeroepen. Voortdurend voelde ze haar hersenen bibberen en verschrompelen. Lachtherapie, ademhalingscursussen, grounding, equitherapie – aan de meest buitenissige en tegelijk meest genadeloze redmiddelen had zij zich uitgeleverd om weer vaste grond onder haar voeten te voelen, om bij het opstaan 's morgens niet meteen de gewaarwording te hebben tegen de vlakke te worden geslagen. Handenvol antidepressiva, anxiolitica en neuroleptica had ze naar binnen gewerkt. Xanax, tremblex, seroxat, haldol, luminal, broompe-

ridol, fluoxetine, chlorpromazine, risperidone, triflupromazine, demerol, amytal, lithium, atenolol. Heilloze poëzie. Een bezoek aan een pannenkoekenpaviljoen sorteerde meer effect en minder braakneigingen dan al dit chemische snoepgoed. De eigenwaarde, daar scheen het aan te schorten. Dat hadden de zielzorgers haar telkens weer verteld. Een te geringe eigenwaarde, zoals vijfverwater een te lage pH-waarde kon bevatten. Was het daarom dat ze het afgelopen jaar een paar keer had geprobeerd zichzelf in brand te steken? Na die pogingen wilde haar familie haar laten opnemen maar de instanties weigerden. Tussen haar en de door de zorgsector vastgestelde indicatiestellingen wilde het niet meer zo boteren. Een IBS, een verplichte inbewaringstelling in een psychiatrische inrichting, zat er niet langer in. Men had schoon genoeg van haar ongeneeslijkheid. Geen enkele verzekeringsmaatschappij wilde nog een behandeling betalen. Wat er mis was met haar paste niet in een beschikbare diagnose. Haar symptomen waren niet 'betrouwbaar' genoeg. Zolang ik niet weet wat ik heb, ben ik nergens, zei ze.

Als de wereld haar niet wilde medicaliseren, dan zou ze dat zelf wel doen. In een flatje in Zwitserland. Met behulp van een cocktail die haar definitief een plaats zou geven. Die haar zou beletten wild uit te waaiëren, haar zou samenpersen tot een overzichtelijke verzameling beenderen in een compacte kist of tot een hoopje as in een knusse urn. Zelfmoord onder medisch toezicht beschouwde zij als zegevierende bewijslast tegenover al die doktoren die haar niet serieus wilden nemen. Zelfmoord plegen om moord aan te tonen.

Daar stond ze. Op bordeauxrode pumps. Daar stond ik. Mijn jas nog aan, mijn hoofd tot de rand gevuld met concentrische gedachten. Als dat zo doorging, zouden we nooit op tijd arriveren. Door alle fobieën en manieën waarmee mevrouw R. kennelijk behept was, had ik al twee dagen reistijd gerekend voor een afstand van krap achthonderd kilometer. Kom toch binnen, zei ze ineens zonder overtuiging. Misschien had ze mijn vra-

gende blik gedecodeerd, misschien was de droomwolk waarin ze leek gehuld plotseling verneveld, of misschien ook begonnen haar benen te slapen.

In de woonkamer heerste dezelfde gezellige zooi als bij mijn vorige bezoeken. Zo zouden de nabestaanden binnenkort dus haar nalatenschap aantreffen. Niet bepaald schoon schip, eerder een dankbaar territorium voor spoorzoekers. Tussen de met kleurige kussens overbloezende zitmeubels stonden fitnessstoestellen. Een hometrainer, een roeiapparaat, een aerobic step. Mens sana in corpore sano, jazeker. En uitkijken waar je loopt, want de grond was traditiegetrouw bezaaid met kleren en schoenen, een stoffen en lederen spoor dat mevrouw R. achter zich aan liet slingeren alsof zij in een voortdurende staat van ontkleding was. Moest zij soms nog haar koffers pakken? Nee, daar in de hoek, onder een plankje met chinoiserieën en kaalgeknuffelde pluchen monsters, stonden zij klaar. Een twee, drie, godbetert vier stuks! En dan nog zoiets als een beautycase, zo'n pront rond kistje met een hengsel. Niet wat je noemt een lichte bekpakking voor de laatste etappe. Hoogst onvoorstelbaar en buitengewoon mateloos. Maar wel weer passend bij iemand die van zichzelf vindt dat ze geen gevoel voor proportie heeft. Moet dat allemaal mee, vroeg ik zo neutraal mogelijk. Of ik koffie wilde. Dat was haar antwoord. Oploskoffie, grinnikte ze.

In de gootsteen lag een ijzeren knoedel, doorklonterd met etensresten: onafgewassen bestek. Duidelijker kon het niet: na mij de zondvloed. Ze bekeken het maar allemaal, dat hele bataljon opbouwwerkers, zorgspecialisten, exorcisten en diagnostici dat zich jarenlang aan haar had vergrepen. En ook haar ouders en haar zus konden de pot op. Hadden ze haar kort geleden niet nog een aanstelster genoemd toen de hel voor de duizendste keer losbrak? Fair enough, die soubrette zou hun niet langer het leven zuur maken met haar hysterische hartenkretten. Ze moesten wel nog even de zooi achter haar rug opruimen, maar uiteindelijk mochten ze niet klagen. Geen bloedpoel, geen braaksel, geen

wondvocht, geen verbrijzeld lijf, geen doorzeefd hoofd zouden ze aantreffen. Gecontroleerd en geparfumeerd zou ze naar de verdommenis gaan. Risicoloos en antiseptisch sterven: dat was wat stichting Sententia, gevestigd aan de Ungargasse te Zürich, garandeerde. En ik zou haar daar veilig afleveren. Ik zou haar behoeden voor stommiteiten. Zodat ze het enige verstandige kon doen, het enige noodzakelijke.

De oploskoffie smaakte naar oploskoffie. Mevrouw R. zat op de hometrainer, het zomerjurkje strakgespannen rond haar bovenbenen. Was zij solvabel genoeg voor Sententia? Om dood te mogen moest je worden goedgekeurd, zoals ook gebeurt met voor de slacht bestemde beesten. Nutteloos maar gezond genoeg betekent stervenswaardig. Voordat ze het drankje mocht drinken zou dr. Lachs bepalen of zij toerekeningsvatbaar was. De eerste schifting had ze al overleefd – die vracht enveloppen met elkaar tegensprekende medische verklaringen (een papieren toren van de meest uiteenlopende bouwstijlen) had Dürmann en Lachs klaarlijk overtuigd. Daar kon je op bouwen zogezegd. Vooralsnog goed genoeg voor een degelijke dood.

Mevrouw R. glimlachte verleidelijk. Aan het stuur van de hometrainer hing een rode bh.

Wat vindt u van dit jurkje? Grappig T-shirt heeft u aan. Draagt u soms bij elke nieuwe klant een ander T-shirt? Ja, dat dacht ik al. Plotseling stroomden de woorden uit haar mond. Vond ik het echt mooi? Te gewaagd misschien? Te koud? Ja, daar had ik misschien wel gelijk in. Ja, inderdaad, het stormde buiten. Meer wat voor de zomer, zo, zo. De hoeveelste was het dan vandaag? Aha, ha, ha. Ik heb de hele nacht wakker gelegen, weet u. Nee, niet daarom. Echt niet. Ik heb me rot liggen piekeren over wat ik aan moest trekken voor de reis. Met beide handen omvatte ze de rode bos haar. Moet ik het misschien opsteken, vinden ze dat properder in Zwitserland? In de blauwe schemer onder haar oksels ontwaarde ik een paar haartjes. Een paar haartjes die ontsnapt waren aan de schraapzucht van de epilady. Of ik wel wist

dat roodharigen eerder en meer pijn voelen dan blondines en brunettes? Dat komt door bepaalde celreceptoren, zei mevrouw R. Want die zorgen niet alleen voor rood pigment maar ze stimuleren ook de hersencellen die pijnsignalen uitzenden, weet u.

Nog altijd had ze haar armen geheven. Ranke armen. Versierd door de intarsia aan de binnenzijde van haar linkerpols. Hobbyistisch kerfwerk, niet serieus bedoeld om de levensdraad door te snijden. *Ontsierd*, zouden de meeste mensen zeggen. Ook de andere pols had bloed gespuwd, maar mondjesmaat en ten behoeve van een minder warrige, met inkt geschreven boodschap. NO stond er, in vier centimeter hoge kapitalen. Ik ga mijn haar doen en iets anders aantrekken, zei mevrouw R. De opgestuwde haren tuimelden langs haar slapen, de handen fladderden langs haar flanken, bleven op heuphoogte bungelen. En toen, nu ik haar polsen was gevolgd in hun val, zag ik het: het getatoeëerde NO liet zich ineens lezen als ON. Alsof daar een schakelaar zat waarmee je de rechterhand kon aanknippen, zodat hij begon te gesticuleren, te wuiven, te schrijven, te vingeren, te snijden. Of een deur opende. Zodat zijn eigenares kon verdwijnen, tijdelijk vooralsnog.

Ruim een kwartier later kwam ze terug. Het viel me mee dat ze geen baljurk had aangetrokken. Ze droeg nu zowel een broek als een jurk – een ‘herfstsetje’ noemde ze het. In de uitverkoop gekocht bij de H&M. Het haar torende als een toorts boven haar hoofd uit. Een bloedrood laktasje dartelde onder haar hand. Bagagestuk nummer vijf. En dat voor nog maar drie daagjes aanklooiën in dit tranendal. Maar het is niet aan mij de klant te kapittelen. Reisagentschap Zonderland & Zn. onthoudt zich te allen tijde van commentaar. Ik wijs hun de weg. Meer niet. De weg naar de uitgang. Met zachte dwang. Met doelmatige tact. Meer niet. Wie ben ik immers om mijn klanten te vertellen wat ze wel of niet moeten doen? Ik weet donders goed dat ik slechts besta bij de gratie van mensen die niet meer willen bestaan.